

Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40)

Remiss från Socialdepartementet
Remisstid den 19 februari 2024

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.

Föredragande borgarrådet Alexander Ojanne

Sammanfattning av ärendet

År 1990 ratificerades barnkonventionen av Sveriges riksdag och år 2020 blev konventionen svensk lag. Sverige har också godkänt de två första tilläggsprotokollen till barnkonventionen som berör barn i väpnade konflikter och handel med barn, barnprostitution och barnpornografi.

Den 28 april 2022 uppdrog regeringen till en särskild utredare att ta ställning till om Sverige bör godkänna det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om en individuell klagomålsmekanism. Utredningen skulle även ta ställning till konsekvenser av ett eventuellt godkännande och lämna eventuella författningsförslag som behövs för att Sverige ska uppfylla sina åtaganden enligt protokollet. Utredningen har även fokuserat på frågor med anknytning till barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen där barns åsikter, erfarenheter och perspektiv har beaktats för att kunna ta del av både brister och lösningar.

Utredningen föreslår att Sverige bör ratificera det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen. I betänkandet lämnar utredningen också ett antal förslag om åtgärder som syftar till att säkerställa barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen i svensk lagstiftning. Slutligen gör utredningen bedömningen att det finns ett behov av en aktör som ger stöd till barn med omfattande behov av stöd som av olika anledningar saknar tillräckligt sådant stöd från vårdnadshavare eller andra vuxna i sin närhet.

Socialdepartementet har remitterat betänkandet till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, utbildningsnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret delar i stora delar utredningens analyser och förslag utom i synen på införandet av oberoende barnombud. För att säkerställa att resurserna tilldelas där det får störst positiv effekt för barnen anser stadsledningskontoret att det finns överväganden som behöver göras.

Socialnämnden ser positivt på att Sverige ratificerar tredje tilläggsprotokollet. Däremot förordar nämnden att socialtjänsten ska förstärkas istället för att införa system med oberoende barnombud. Socialnämnden betonar behovet av att noggrant utvärdera och överväga olika alternativ för att hantera de brister som utredningen lyfter fram. Socialnämnden framför också att de föreslagna åtgärderna kommer att medföra ökade kostnader för kommunerna och motsätter sig utredningens bedömning kring kostnadsfrågan.

Utbildningsnämnden framför att det är bra att Sverige ska göra det möjligt för barn att få upplevda rättighetskränkningar prövade av FN:s barnrättskommitté men önskar en djupare analys av hur ett sådant klagomålsförfarande påverkar skolans personal och verksamhet. Nämnden tar även upp några risker med införande av oberoende barnombud.

Farsta stadsdelsnämnd ställer sig positiv till att Sverige godkänner det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen, där barns möjlighet till prövning av klagomål i enskilda ärenden ökar.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd ser i huvudsak positivt på utredningens förslag men lyfter också flera farhågor.

Södermalms stadsdelsnämnd är positiv till utredningens förslag om att etablera oberoende barnombud inom civilsamhället med en brasklapp att det är viktigt att säkerställa att civilsamhällets organisationer har rätt kompetens samt att det finns ett kontrollsystem.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag välkomnar att utredningen föreslår att Sverige ska ratificera det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om en individuell klagomålsmekanism. Det tredje tilläggsprotokollet antogs år 2011 av FN och innebär att det finns möjlighet för barn att lämna in klagomål till FN:s barnrättskommitté om hen upplever att dennes rättigheter har kränkts i Sverige.

De föreslagna åtgärderna för att säkerställa barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen i svensk lagstiftning är överlag bra. Det är bra att asylsökande barns rättigheter har omfattats i utredningen.

Dock saknas flera aspekter i utredningen och likt stadsledningskontoret och socialnämnden ställer jag mig frågande till varför utredningen inte föreslår att beslut ska fattas om placering och omplacering enligt LSS.

Jag ser försiktigt positivt på att införa oberoende barnombud inom civilsamhällesorganisationer, det kan bidra till att stärka barns rättigheter. Det är dock mycket viktigt med en god tillsyn av barnombud och berörda organisationer för att säkerställa att barn får det bästa stödet. Här saknas svar på flera frågor. Det handlar bland annat om tillsynen av barnombud och risken för att befästa en bild hos barnet om att det behövs ombud i relation till socialtjänsten. Här är det önskvärt att frågan belyses ytterligare.

Jag välkomnar förslag som kan bidra till att barns rättigheter stärks i vårt land, såväl nationellt som regionalt och kommunalt. Flera förslag i utredningen bidrar till detta. Kommunerna kommer att få ökade kostnader om förslagen realiseras. Jag förutsätter att den kommunala finansieringsprincipen kommer att tillämpas. I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Stockholm den 31 januari 2024

Alexander Ojanne

Bilaga

Remiss - Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40), dnr. KS 2023/1227-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarråden Christofer Fjellner, Dennis Wedin och Andrea Hedin (alla M) och borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att avslå föredragande borgarråds förslag till beslut
2. Att istället anföra följande

Stadsledningskontoret delar delvis utredningens syn att införandet av oberoende barnombud skulle kunna bli en positiv kraft men poängterar att den sociala barn- och ungdomsvården varit hårt belastad de senaste åren och även haft svårigheter att rekrytera och behålla personal. Man menar att en del av de problem som beskrivs av barnen skulle kunna bero på denna situation inom socialtjänsten. Att då skapa en ny struktur som parallellt delvis ska utföra det socialsekreterarna är ämnade att göra är, menar SLK, inte nödvändigtvis den bästa lösningen. En annan väg skulle kunna vara att resurserna i stället satsas på att förstärka den sociala barn- och ungdomsvården och på så sätt öka socialsekreterarnas förutsättningar att alltid arbeta barnrättsbaserat och

få mer tid för varje enskilt barn. Stadsledningskontoret anser inte att det tydligt framgår i utredningen om detta övervägande har utretts. Socialborgarrådet å sin sida saknar svar från utredningen om risken för att befästa en bild hos barnet om att det behövs ombud i relation till socialtjänsten.

Vi delar bilden av att socialtjänsten behöver tillskjutas resurser. Vi efterfrågar i själva verket en nationell socialtjänstsatsning motsvarande den som skett för rättsväsendet senaste åren. Men vi ser inte att det står i kontrast till en satsning avseende civilsamhällesorganisationer. För oss är det i den här frågan centralt att det finns möjligheter till sammanhållet stöd från en fristående oberoende part som inte är socialtjänsten. Vi har sett betydelsen av Barnrättsbyråns arbete i Stockholm. Det har visat sig viktigt att den verkar just helt oberoende, och inte som en del av den offentliga byråkratin. Den kan då juridiskt driva barns ärenden och därigenom göra nytta i enskilda fall på ett sätt som kommunen aldrig kan göra, då den är del i målet. Det handlar ofta om omhändertagna barn som exempelvis blir kvarhållna trots att de inte ska vara det, eller som blivit utsatta för övergrepp och misshandel.

Kommunstyrelsen

Reservation av Christofer Fjellner, Annika Friberg och Jonas Nilsson (alla M) och Jan Jönsson (L) som är likalydande med Moderaternas och Liberalernas gemensamma reservation i borgarrådsberedningen.

Ärendet

År 1990 ratificerades barnkonventionen av Sveriges riksdag och år 2020 blev konventionen svensk lag. Sverige har också godkänt de två första tilläggsprotokollen till barnkonventionen som berör barn i väpnade konflikter och handel med barn, barnprostitution och barnpornografi.

Den 28 april 2022 uppdrog regeringen till en särskild utredare att ta ställning till om Sverige bör godkänna det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om en individuell klagomålsmekanism. Utredningen skulle även ta ställning till konsekvenser av ett eventuellt godkännande och lämna eventuella författningsförslag som behövs för att Sverige ska uppfylla sina åtaganden enligt protokollet. Utredningen har även fokuserat på frågor med anknytning till barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen där barns åsikter, erfarenheter och perspektiv har beaktats för att kunna ta del av både brister och lösningar.

Utredningens uppdrag om barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen består av tre deluppdrag:

- att ta ställning till om Sverige bör ratificera det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om en individuell klagomålsmekanism, vilket innebär att det är möjligt för ett barn att kontakta och klaga till barnrättskommittén i FN om han eller hon upplever att hans eller hennes rättigheter har kränkts i Sverige
- att föreslå åtgärder som säkerställer barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen i svensk lagstiftning samt
- att se över möjligheterna att staten bidrar till att etablera barnombud inom civilsamhällesorganisationer.

Tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen

Utredningen föreslår att Sverige bör ratificera det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om ett klagomålsförfarande. För att ta ställning till om Sverige bör ratificera tilläggsprotokollet har utredningen belyst och analyserat olika aspekter. Det är av särskilt stor vikt att belysa vilken betydelse en ratificering av tilläggsprotokollet kan få för enskilda barn och vilken betydelse den kan få för implementeringen av barnkonventionen på nationell nivå.

Barnkonventionen ratificerades av Sverige för drygt 30 år sedan och är sedan år 2020 svensk lag. Sverige har även ratificerat de två första tilläggsprotokollen till konventionen. Utredningen anser att en ratificering av det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet kan betraktas som en logisk och rimlig utveckling för att fortsatt genomföra barnkonventionen och främja dess genomslag i Sverige.

Nackdelar

Utredningen anser att införandet av en möjlighet för barn att få en prövning av en påstådd rättighetskränkning kan riskera att skapa orealistiska förväntningar och

förhoppningar hos det enskilda barnet och hans eller hennes anhöriga, om att prövningen av klagomålet (och särskilt dess utgång) ska få direkt betydelse för barnet och att hans eller hennes situation kan ändras med anledning av prövningen. Eftersom kommitténs utlåtanden inte är juridiskt bindande utan är att likställa med rekommendationer, finns inga sådana garantier. Bortsett från risken att klagomålsförfarandet skapar orealistiska förväntningar och förhoppningar på vad ett klagomål kan resultera i, innebär också de långa handläggningstiderna hos barnrättskommittén ett särskilt problem.

En ratificering av tilläggsprotokollet väcker också konstitutionella frågor. Det kan argumenteras för att frågan om hur en konvention ska tolkas inom olika rättsområden för att ge ledning till rättstillämparen är ett ansvar för lagstiftaren. Att överlämna detta till ett internationellt organ skulle enligt utredningen kunna innebära en förskjutning av makt från riksdag och regering. Ansvaret för att göra svåra avvägningar och prioriteringar som i grunden är politiska bör ligga hos riksdag och regering som också kan utkrävas ansvar för den förda politiken i allmänna val.

Fördelar

En prövning av klagomål i barnrättskommittén kan få till följd att eventuella brister i den nationella klagomålsordningen på olika rättsområden synliggörs. Lagstiftaren får då kännedom om att det kan finnas skäl att vidta åtgärder för att säkerställa att det finns tillräckliga och effektiva rättsmedel och att den nationella klagomålsordningen är väl fungerande.

Prövningen av klagomål i barnrättskommittén kan även synliggöra hur barnkonventionen och dess tilläggsprotokoll kan tolkas och tillämpas i enskilda ärenden. Detta skulle enligt utredningen kunna bidra till att kunskapen och kompetensen stärks på sikt hos svenska myndigheter och domstolar beträffande tolkningen och den praktiska tillämpningen av barnkonventionen och dess tilläggsprotokoll. Kritik har dock framförts mot att kommitténs utlåtanden är alltför otydliga för att kunna tjäna som vägledning för svenska myndigheter och domstolar. Otydliga utlåtanden kan givetvis minska betydelsen av dessa som vägledning vid tolkning och tillämpning av barnkonventionen.

Utredningens bedömning är att fördelarna med en ratificering överväger de nackdelar som finns. Möjligheten att få ett klagomål prövat av barnrättskommittén skulle få särskilt stor betydelse när nationella rättsmedel saknas eller anses vara otillräckliga. Tilläggsprotokollet blir då den yttersta garanten för att barn, i det enskilda fallet, ska få en prövning av en påstådd kränkning av en rättighet. Prövningen skulle ge enskilda barn möjlighet att få upprättelse.

Förslag till ändringar i nuvarande svensk lagstiftning

Utredningen har identifierat en rad brister och problem som försvårar och ibland omöjliggör barns möjligheter att utkräva sina rättigheter. Det rör sig såväl om processuella hinder som om brister i tillgänglighet och information. Nedanstående förslag innebär ändringar i flera lagar och förordningar såsom lagen (1990:52) med

särskilda bestämmelser om vård av unga, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, socialtjänstlagen (2001:453) samt ändring i utlänningsförordningen (2006:97).

Förslag av processuell karaktär

- Offentligt biträde för barn i mål om umgängesbegränsning med mera
- Stärkt rätt för barn under 15 år att komma till tals och överklaga beslut om placeringar enligt LVU
- Förbättrade möjligheter att få ett offentligt biträde och överklaga beslut om särskilda befogenheter på SiS-hem
- Förtydliga socialnämndens ansvar att anmäla behov av eller överlämna ansökan om offentligt biträde
- Barn som är yngre än 15 år ska ha rätt att själv ansöka om ett offentligt biträde ska förordnas i mål och ärenden enligt LVU
- Rättigheterna vid vård enligt LPT förstärks för barn under 15 år
- Stärkt rätt att höras i domstol för barn under 15 år i mål enligt LPT, LVU och socialtjänstlagen
- Barns rätt till information om beslut och överklagande enligt LPT och LVU förtydligas
- Skyldigheten att lämna information på ett sätt som barn förstår ska framgå i LPT, LSS, LVU, socialtjänstlagen och i utlänningsförordningen
- Tydliggörande av att placeringar av barn enligt socialtjänstlagen kräver ett formellt beslut och med en möjlighet att förordna offentligt biträde i vissa fall
- Förbättrat skydd för barn i vissa situationer i migrationsprocessen
- Barns rätt att komma till tals i migrationsprocessen förtydligas

Placering av barn enligt SoL

I nuvarande lagstiftning (SoL) finns ingen specifik bestämmelse som reglerar att det ska fattas ett formellt beslut om barnets vistelse eller placering, vilket skiljer sig mot LVU. Utredningen föreslår att SoL kompletteras för att tydliggöra att socialnämnden ska fatta formella beslut om placeringar och omplaceringar av barn, och att dessa beslut ska vara överklagbara. Frivilliga placeringar av barn utanför det egna hemmet innebär att placeringen kräver samtycke från barnets vårdnadshavare. Först om barnet är över 15 år krävs det att även barnet samtycker till placeringen. Detta innebär att barn under 15 år kan placeras i familjehem eller på ett hem för vård eller boende (HVB) även om de själva aktivt motsätter sig detta. Till skillnad från vid vård enligt LVU saknar barnen helt möjligheter att överklaga beslut eller på annat sätt påverka sin egen situation.

Det saknas i dag även möjlighet att förordna en separat ställföreträdare för barn i ärenden och mål om placeringar enligt SoL. Det innebär att barn under 15 år, även vid fall av svåra intressekonflikter eller där vårdnadshavaren inte förmår se till barnets intresse, inte kan förordnas en företrädare som agerar i vårdnadshavarens ställe utifrån barnets intresse. Utredningen föreslår därför att det införs en möjlighet att förordna ett offentligt biträde, som även är ställföreträdare, för barn i ärenden och

mål om placeringar enligt SoL. Barn som inte har fyllt 15 år föreslås i dessa situationer ges en rätt att själva föra sin talan och jämte vårdnadshavaren ge sitt samtycke till en placering.

Offentligt biträde (LVU)

Utredningen föreslår att offentligt biträde ska förordnas för barn i mål eller ärenden om begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. På så sätt förtydligas barns partsställning i dessa mål och ärenden och barn som inte har fyllt 15 år ges möjlighet att, till skillnad från i dag, genom sitt offentliga biträde tillika ställföreträdare överklaga beslut och föra sin talan i processen utan att vara beroende av vårdnadshavarens inställning och förmåga. Förutom att säkerställa barns möjligheter att få till stånd en prövning och komma till tals i dessa ärenden bedöms förslaget underlätta socialnämndens och förvaltningsdomstolens möjlighet att uppfylla sin utredningsskyldighet och fatta väl underbyggda beslut i enlighet med vad som bedöms vara barnets bästa.

Socialnämndens ansvar föreslås förtydligas när det gäller nämndens skyldighet att i ett tidigt skede i ett LVU-ärende anmäla behov av eller överlämna en ansökan om offentligt biträde till förvaltningsrätten. Det offentliga biträdet kan redan på ett tidigt stadium i ett ärende göra stor skillnad för barns möjligheter att vara delaktiga i processen och även bidra till att socialnämndens utredning blir fullständig och nyanserad. För yngre barn kan det också utgöra en förutsättning för att alls få en möjlighet att komma till tals och utnyttja sin klagorätt.

Barn som är yngre än 15 år föreslås få uttrycklig rätt att själva ansöka om att ett offentligt biträde ska förordnas i de mål och ärenden enligt LVU där det finns en rätt till offentligt biträde. Detta innebär att barn under 15 år har möjlighet att själva överklaga beslut eller initiera andra ärenden utan att vara beroende av att vårdnadshavaren för barnets talan i ett initialt skede i processen.

Övergripande förslag som rör tillgänglighet, vägledning, information med mera

En rad brister och problem uppmärksammas på flera områden, lämnade förslag är därför också av övergripande och generell karaktär.

- Utveckla arbetet med att göra offentliga verksamheter kända, tillgängliga och anpassade för barn
- Det behövs sammanhållen information på nationell nivå om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter
- Utveckla arbetet med att göra offentliga verksamheter kända, tillgängliga och anpassade för barn
- Det behövs sammanhållen information på nationell nivå om barns möjligheter att utkräva sina rättigheter
- Utveckla metodstöd för kommunala och regionala informationslotsar för barn
- Utveckla kunskapen och verktygen för domstolars arbete med barnanpassade förfaranden

Förslag om ytterligare utredning av vissa frågor

- Barns möjlighet att få en starkare processuell ställning och tilldelas ett eget juridiskt biträde i mål om vårdnad, boende och umgänge bör utredas
- Möjligheterna att förordna en tillfällig företrädare för barn vid intressekonflikter mellan barn och vårdnadshavare bör utredas
- Det behövs en samlad översyn av vissa frågor som rör barns processbehörighet och rätten att komma till tals

Barnombud inom civilsamhällesorganisationer

Utredningen bedömer att det finns ett behov av en aktör som ger stöd till barn med omfattande behov av stöd och hjälp och som av olika anledningar saknar tillräckligt sådant stöd från vårdnadshavare eller andra vuxna i sin närhet. Staten bör enligt utredningen därför bidra till att etablera barnrättsbyråer inom civilsamhällesorganisationer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud. Utredningen föreslår att staten ska finansiera, reglera och på andra sätt bidra till att barnrättsbyråerna utvecklas och fungerar på bästa sätt.

Utredningen föreslår en försöksverksamhet med statsbidrag till barnrättsbyråer som bedriver verksamhet med oberoende barnombud. Utredningen anser att alla de förslag som lämnats i betänkandet sammantaget bidrar till förbättrade möjligheter för barn att få sina rättigheter enligt barnkonventionen tillgodosedda samt ökade möjligheter till upprättelse vid rättighetskränkningar.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, utbildningsnämnden, Farsta stadsdelsnämnd, Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd.

Innehållsförteckning

Stadsledningskontoret.....	10
Socialnämnden.....	13
Utbildningsnämnden.....	16
Farsta stadsdelsnämnd.....	18
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd.....	18
Södermalms stadsdelsnämnd.....	20
Reservationer m.m.....	21

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 8 januari 2024 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret delar i stora delar utredningens analyser och förslag som bidrar till att nå kommunfullmäktiges mål om att Stockholms stad ska ge stöd och omsorg där behoven är som störst.

Stadsledningskontoret delar utredningens uppfattning om att fördelarna med att Sverige ratificerar tredje tilläggsprotokollet överväger de problem som kan uppstå vid exempelvis långa handläggningstider hos Barnrättskommittén. Stadsledningskontoret ställer sig bakom utredningens syn på detta som en yttersta garant för att barn i Sverige kan få en prövning av en påstådd rättighetskränkning. En ratificering skulle också kunna bidra till att kunskapen och kompetensen på sikt stärks hos svenska myndigheter och domstolar beträffande tolkningen och den praktiska tillämpningen av barnkonventionen. Detta kan stärka myndigheternas trovärdighet samt för socialtjänsten ge ytterligare vägledning i dess barnrättsbaserade arbetssätt.

Förslag till ändringar i nuvarande svensk lagstiftning

Att värna barns rättssäkerhet, att barnet görs delaktigt och får det stöd och skydd han eller hon behöver och har rätt till är ett kärnuppdrag för socialtjänsten.

Stadsledningskontoret delar utredningens uppfattning om att det finns delar i svensk lagstiftning som behöver ändras för att säkerställa barns klagorätt när barn riskerar få sina rättigheter enligt barnkonventionen kränkta. Stadsledningskontoret ställer sig bakom förslagen till ändringar i LVU som innebär att rätten till offentligt biträde stärks och utökas för barn i ärenden och mål enligt denna lagstiftning. Kontoret ser positivt på förslaget att barns rätt till delaktighet och information förtydligas i lagstiftningen.

Stadsledningskontoret delar utredningens syn att det finns behov av att stärka rättssäkerheten för barn under 15 år som är placerade enligt SoL. Viktigt att uppmärksamma i detta sammanhang är att barn som placeras utanför hemmet med stöd av SoL, det vill säga med samtycke, många gånger kan ha upplevt lika allvarliga missförhållanden i hemmet som barn som blir föremål för tvångsvård. Stadsledningskontoret stödjer förslagen om att SoL kompletteras för att tydliggöra att formella beslut ska fattas om placeringar och omplaceringar av barn, samt att det införs en möjlighet att förordna ett offentligt biträde för barn i ärenden och mål om placeringar enligt SoL. Kontoret bedömer att detta kommer att stärka utsatta barns rättssäkerhet. Stadsledningskontoret vill dock uppmärksamma på att det kan finnas en risk att barnet utsätts för press att inta en viss inställning vid ett större inflytande. Det bör därför ställas höga krav på den som förordnas som offentligt biträde för barn, för att minimera en sådan risk. Stadsledningskontoret ser även ett behov av praktisk vägledning för socialtjänsten, när möjligheten för barn under 15 år att initiera ärenden och överklaga beslut ökar.

Vad gäller att beslut ska fattas om placering och omplacering ställer stadsledningskontoret sig frågande till varför det inte gäller även placeringar enligt LSS. En placering och kanske framförallt en omplacering utanför det egna hemmet, i en bostad med särskild service eller i ett familjehem, är ett stort ingrepp i det enskilda barnets liv även när det gäller frivilliga placeringar enligt LSS.

När det gäller frågan om barns rättsliga ställning och representation i vårdnads mål välkomnar stadsledningskontoret förslaget att frågan behöver utredas vidare. Samtidigt beklagar stadsledningskontoret att inga konkreta förslag kunnat lämnas i frågan inom ramen för denna utredning. Trots ett förstärkt barnperspektiv inom kommunens familjerätter i samband med lagändring 2021 är det fortfarande framförallt föräldrarnas röster som kommer fram i domstol. Om barns ställning i rättsprocessen stärks kan fokus skiftas från föräldrarna till barnets perspektiv också inom familjerätten.

För att förslaget i praktiken ska kunna genomföras kommer det att krävas tid och resurser från socialtjänsten och kompetens och möjligheter till anpassningar utifrån det enskilda barnet är avgörande för att intentionerna ska uppnås. Stadsledningskontoret anser att det saknas resurser för kommunerna avseende personalresurser för den utökade administrationen, för implementeringen av nya arbetssätt samt för den utbildning som de angivna förslagen kommer att kräva för att förverkligas. Viktigt att ta i beaktande är att även om lagförslaget innehåller välkomna förändringar kommer dessa att innebära en ökad arbetsbelastning för socialsekreterarna. Med ökade möjligheter för barn att initiera ärenden och överklaga beslut kommer det krävas ytterligare resurser för att möta de nya kraven och säkerställa barnens rättigheter och stadsledningskontoret delar inte utredningens bedömning att de föreslagna åtgärderna i svensk lagstiftning inte skulle medföra några ökade kostnader för kommunerna.

Barnombud inom civilsamhällesorganisationer

Stadsledningskontoret delar utredningens syn att förstärkningar behövs i samhället för att garantera att barn som befinner sig i utsatta situationer får sina rättigheter enligt barnkonventionen

tillgodosedda. Detta gäller särskilt för den mycket utsatta gruppen av barn som saknar stöd från vårdnadshavare eller andra vuxna. Stadsledningskontoret delar delvis utredningens syn att införandet av oberoende barnombud skulle kunna bli en positiv kraft. Ett fristående barnombud skulle kunna ha en roll att stötta barnet inom flera olika behovsområden där det finns flera olika myndigheter och aktörer inblandade och på så sätt bidra till att hålla ihop stödbehovet.

För att säkerställa att resurserna tilldelas där det får störst positiv effekt för barnen anser stadsledningskontoret dock att det finns överväganden som behöver göras. De barn som intervjuats i rapporten har alla varit i stort behov av samhällets stöttning och hjälp men har i många fall känt sig svikna och utlämnade. Något som många lyfter som mycket viktigt är ett bra bemötande, att känna sig lyssnad på och bli sedd utifrån

vem en är och vad en har för individuella behov. Flera barn som intervjuats beskriver att de har haft svårt att nå sin socialsekreterare och att de ständigt får nya socialsekreterare. Den sociala barn- och ungdomsvården har varit hårt belastad de senaste åren och även haft svårigheter att rekrytera och behålla personal. En del av de problem som beskrivs av barnen skulle kunna bero på denna situation inom socialtjänsten. Att då skapa en ny struktur som parallellt delvis ska utföra det socialsekreterarna är ämnade att göra är inte nödvändigtvis den bästa lösningen. En annan väg skulle kunna vara att resurserna i stället satsas på att förstärka den sociala barn- och ungdomsvården och på så sätt öka socialsekreterarnas förutsättningar att alltid arbeta barnrättsbaserat och få mer tid för varje enskilt barn. Stadsledningskontoret anser inte att det tydligt framgår i utredningen om detta övervägande har utretts.

Stadsledningskontoret instämmer i det utredningen framhåller gällande att civilsamhällets aktörer har en viktig roll, inte minst då de kan nå målgrupper som är svårare för socialtjänsten att nå och då kan få en viktig roll som brobyggare. Flera organisationer inom civilsamhället gör idag ett bra och viktigt arbete för många utsatta barn. Stadsledningskontoret ser dock en risk för att funktionen barnombud signalerar att socialtjänsten är en motpart, där den enskilde behöver ett externt ombud, och inte som en myndighet som finns till för att ge stöd, hjälp och skydd till de som befinner sig i en utsatt situation och som behöver samhällets stöd och hjälp.

Om det beslutas att barnombud ska etableras inom civilsamhället vill stadsledningskontoret framhålla vikten av ett tydligt kravställande samt uppföljning och kontroll av verksamheterna. Det är även viktigt med tydliga krav gällande barnombudens kompetens, lämplighet samt krav på utdrag ur belastningsregistret. Ett framgångsrikt arbete i rollen som barnombud skulle kräva god kännedom om socialtjänstens uppdrag och förutsättningar. Sekretesslagstiftning och frågor om partsinsyn behöver beaktas och det behöver tydliggöras vilka uppgifter om den enskilde, som ett barnombud ska ha rätt att ta del av.

Stadsledningskontoret hyser också viss oro för att en ökad efterfrågan på erfarna socionomer på arbetsmarknaden skulle kunna bidra till ytterligare utmaningar vid rekrytering inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård till nackdel för de som behöver socialtjänstens stöd och hjälp.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att Socialdepartementets remiss Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 12 december 2023 följande.

Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på kommunstyrelsens remiss av Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40)

Reservation av Jan Jönsson (L), se Reservationer m.m.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 29 november 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen

Förvaltningen delar utredningens uppfattning om att fördelarna med att Sverige ratificerar tredje tilläggsprotokollet överväger de problem som kan uppstå vid exempelvis långa handläggningstider hos Barnrättskommittén. Förvaltningen ställer sig bakom utredningens syn på detta som en yttersta garant för att barn i Sverige kan få en prövning av en påstådd rättighetskränkning. En ratificering skulle också kunna bidra till att kunskapen och kompetensen på sikt stärks hos svenska myndigheter och domstolar beträffande tolkningen och den praktiska tillämpningen av barnkonventionen. Detta kan stärka myndigheternas trovärdighet samt för socialtjänsten ge ytterligare vägledning i dess barnrättsbaserade arbetssätt.

Förslag till ändringar i nuvarande svensk lagstiftning som rör socialtjänsten

Att värna barns rättssäkerhet, att barnet görs delaktigt och får det stöd och skydd han eller hon behöver och har rätt till är ett kärnuppdrag för socialtjänsten. Förvaltningen delar utredningens uppfattning om det finns delar i svensk lagstiftning som behöver ändras för att säkerställa barns klagorätt när barn riskerar få sina rättigheter enligt barnkonventionen kränkta. Förvaltningen ställer sig bakom förslagen till ändringar i LVU som innebär att rätten till offentligt biträde stärks och utökas för barn i ärenden och mål enligt denna lagstiftning. Förvaltningen ser positivt på förslaget att barns rätt till delaktighet och information förtydligas i lagstiftningen. Här vill förvaltningen framhålla att kompetens och möjligheter till anpassningar utifrån det enskilda barnet är avgörande för att intentionerna ska uppnås. För att förslaget i praktiken ska kunna genomföras kommer det att krävas tid och resurser från socialtjänsten. Förvaltningen saknar estimerade kostnader för kommunerna avseende personalresurser för den utökade administrationen, för implementeringen av nya arbetssätt samt för den utbildning som de angivna förslagen kommer att kräva för att förverkligas.

Förvaltningen delar utredningens syn att det finns behov av att stärka rättssäkerheten för barn under 15 år som är placerade enligt SoL. Viktigt att uppmärksamma i detta sammanhang är att barn som placeras utanför hemmet med stöd av SoL, det vill säga med samtycke, många gånger kan ha upplevt lika allvarliga missförhållanden i hemmet som barn som blir föremål för tvångsvård. Förvaltningen stödjer förslagen om att SoL kompletteras för att tydliggöra att formella beslut ska fattas om

placeringar och omplaceringar av barn, samt att det införs en möjlighet att förordna ett offentligt biträde för barn i ärenden och mål om placeringar enligt SoL. Förvaltningen bedömer att detta kommer att stärka utsatta barns rättssäkerhet. Viktigt att ta i beaktande är att även om lagförslaget innehåller välkomna förändringar kommer dessa att innebära en ökad arbetsbelastning för socialsekreterarna. Med ökade möjligheter för barn att initiera ärenden och överklaga beslut kommer det krävas ytterligare resurser för att möta de nya kraven och säkerställa barnens rättigheter. Förvaltningen delar inte utredningens bedömning att de föreslagna åtgärderna i svensk lagstiftning inte skulle medföra några ökade kostnader för kommunerna. Förändringarna skulle medföra att mer arbetstid skulle gå åt för handläggning och administration. Det är viktigt att det inte läggs på mer arbetsuppgifter utan att det finns reella möjligheter för socialsekreterarna att leva upp till de nya kraven. Resurser kommer även behövas för utbildning och anpassning av rutiner och processer utifrån de krav den föreslagna lagstiftningen ställer.

Vad gäller att beslut ska fattas om placering och omplacering ställer förvaltningen sig frågande till varför det inte gäller även placeringar enligt LSS. En placering och kanske framförallt en omplacering utanför det egna hemmet, i en bostad med särskild service eller i ett familjehem, är ett stort ingrepp i det enskilda barnets liv även när det gäller frivilliga placeringar enligt LSS.

När det gäller frågan om barns rättsliga ställning och representation i vårdnads mål välkomnar förvaltningen förslaget att frågan behöver utredas vidare. Samtidigt beklagar förvaltningen att inga konkreta förslag kunnat lämnas i frågan inom ramen för denna utredning. Trots ett förstärkt barnperspektiv inom kommunens familjerätter i samband med lagändring 2021 är det fortfarande framförallt föräldrarnas röster som kommer fram i domstol. Om barns ställning i rättsprocessen stärks kan fokus skiftas från föräldrarna till barnets perspektiv också inom familjerätten.

Barnombud inom civilsamhällesorganisationer

Förvaltningen delar utredningens syn att förstärkningar behövs i samhället för att garantera att barn som befinner sig i utsatta situationer får sina rättigheter enligt barnkonventionen tillgodosedda. Detta gäller särskilt för den mycket utsatta gruppen barn som saknar stöd från vårdnadshavare eller andra vuxna. Förvaltningen delar utredningens syn att införandet av oberoende barnombud skulle kunna bli en positiv kraft. Ett fristående barnombud skulle kunna ha en roll att stötta barnet inom flera olika behovsområden där det finns flera olika myndigheter och aktörer inblandade och på så sätt bidra till att hålla ihop stödbehovet. För att säkerställa att resurserna tilldelas där det får störst positiv effekt för barnen anser förvaltningen att det finns flera viktiga överväganden som behöver göras.

Följande centrala utgångspunkter anser förvaltningen att det är viktigt att ha med sig vid fortsatta resonemang och ställningstagande i denna fråga. I barnkonventionen framgår det att barnets bästa alltid ska beaktas i åtgärder som berör barn. Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser enligt SoL eller LVU ska barnets bästa vara avgörande. Här går lagstiftningen som styr socialtjänstens arbete

ett steg längre än barnkonventionen när det gäller att se till barns rättigheter. Detta förtydligas och stärks ytterligare i lagstiftningen om de förändringarna i SoL och LVU som utredningen föreslår genomförs. Den sociala barn- och ungdomsvårdens uppgift är alltid att verka för barnets bästa. Det står helt klart att det alltid är socialtjänstens uppgift att ge stöd och skydd till utsatta barn. Detta inkluderar att ge barnen information och återkoppling, låta dem komma till tals och att deras åsikter får betydelse i förhållande till deras ålder och mognad. För alla barn som är placerade ska det enligt 6 kap. 7 c § SoL finnas en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakten med barnet. I Socialstyrelsens handbok för socialtjänsten (Placerade barn och unga, Socialstyrelsen 2020) beskrivs att denna roll framförallt innebär att handla i barnets intressen. En tät, kontinuerlig och förtroendefull kontakt, med andra ord, en god relation, mellan barnet och socialsekreteraren krävs för att genomföra och säkerställa detta.

De barn som intervjuats i rapporten har alla varit i stort behov av samhällets stöttning och hjälp men har i många fall känt sig svikna och utlämnade. Något som alla lyfter som mycket viktigt är ett bra bemötande, att känna sig lyssnad på och bli sedd utifrån vem en är och vad en har för individuella behov. Flera barn som intervjuats beskriver att de har haft svårt att nå sin socialsekreterare och att de ständigt får nya socialsekreterare. Barnen beskriver ett behov av att ha någon person de kan lita på och som kan stötta dem i kontakten med myndigheterna. Barnen vill försäkra sig om att deras röst hörs, att information som berör dem delas med dem direkt och på ett förståeligt sätt samt att de får kunskap om sina egna rättigheter.

Den sociala barn- och ungdomsvården har varit hårt belastad de senaste åren och även haft svårigheter att rekrytera och behålla personal. En del av de problem som beskrivs av barnen skulle kunna bero på denna situation inom socialtjänsten. Att då skapa en ny struktur som parallellt delvis ska utföra det socialsekreterarna är ämnade att göra är inte nödvändigtvis den bästa lösningen. En annan väg skulle kunna vara att resurserna i stället satsas på att förstärka den sociala barn- och ungdomsvården och på så sätt öka socialsekreterarnas förutsättningar att alltid arbeta barnrättsbaserat och få mer tid för varje enskilt barn. Förvaltningen anser inte att det tydligt framgår i utredningen om detta övervägande har utretts.

Förvaltningen instämmer i det utredningen framhåller gällande att civilsamhällets aktörer har en viktig roll, inte minst då de kan nå målgrupper som är svårare för socialtjänsten att nå och då kan få en viktig roll som brobyggare. Flera organisationer inom civilsamhället gör idag ett bra och viktigt arbete för många utsatta barn. Förvaltningen har förståelse för att det finns barn som uttrycker behov av att få sammanhållet stöd från en fristående oberoende part som inte är socialtjänsten. Det är ändå centralt att utreda och överväga om det skulle få större effekt för att komma till rätta med de problem som utredningen visat genom att istället satsa på att stärka socialtjänsten. Detta som ett alternativ till att nationellt bygga upp parallella verksamheter som delvis ska göra samma sak som i grunden är socialtjänstens uppdrag. Förvaltningen ser också en risk för att funktionen barnombud signalerar att socialtjänsten är en motpart, där den enskilde behöver ett externt ombud, och inte som

en myndighet som finns till för att ge stöd, hjälp och skydd till de som befinner sig i en utsatt situation och som behöver samhällets stöd och hjälp.

Om det beslutas att barnombud ska etableras inom civilsamhället vill förvaltningen framhålla vikten av tydligt kravställande, uppföljning och kontroll av verksamheterna. Det är även viktigt med tydliga krav gällande barnombudens kompetens, lämplighet samt krav på utdrag ur belastningsregistret. Ett framgångsrikt arbete i rollen som barnombud skulle kräva god kännedom om socialtjänstens uppdrag och förutsättningar. Förvaltningen hyser också viss oro för att en ökad efterfrågan på erfarna socionomer på arbetsmarknaden skulle kunna bidra till ytterligare utmaningar vid rekrytering inom socialtjänstens barn- och ungdomsvård till nackdel för de som behöver socialtjänstens stöd och hjälp.

Förvaltningen anser precis som framkommer i utredningen att det är viktigt att barnets rätt till anpassad information stärks. Socialtjänsten behöver generellt satsa på att bli mer tillgänglig i synnerhet för barn. Den kommande omställningen till nya SoL förväntas bidra till en lättillgänglig socialtjänst, som inkluderar förenklade kontaktvägar in till socialtjänsten, fler digitala kommunikationsmedel, att socialtjänsten befinner sig ute på olika arenor i samhället där barn dagligdags befinner sig och skapa tillit genom personlig kontakt. Förvaltningen instämmer också i att det på många håll finns ett behov av att utveckla socialtjänstens verksamheter vad gäller att ta emot synpunkter och klagomål från barn. Det behövs tydliga rutiner och anpassningar till barns förutsättningar så att barn får kunskap om sin möjlighet att framföra synpunkter eller klagomål. Maktobalansen mellan barn och vuxna behöver särskilt beaktas i detta arbete. Förvaltningen ser positivt på utredningens förslag att länsstyrelsen får i uppdrag att stötta kommunerna i detta utvecklingsarbete. Förvaltningen vill uppmärksamma att detta inte endast kommer kräva resurser inom länsstyrelsen utan även lokalt inom socialtjänsten vilket inte har beaktats i denna utredning.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 14 december 2023 följande.

1. Utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Reservation av Emil Rapp (L), se Reservationer m.m.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 20 november 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Barnkonventionen är sedan år 2020 en del av svensk lagstiftning. Genom att Sverige inrättar ett nytt klagomålsförfarande ges barn möjlighet att få prövat om en eller flera rättigheter enligt barnkonventionen har kränkts av en konventionsstat. Förvaltningen ser positivt på att stärka barns möjlighet att få upplevda rättighetskränkningar enligt barnkonventionen prövade genom förslaget.

I betänkandet föreslås att staten ska ge stöd till organisationer i civilsamhället som arbetar med oberoende barnombud. Förvaltningen vill lyfta att om förslaget går igenom är det viktigt att detta sker i samarbete med befintliga kommunala funktioner, till exempel kommunens barnombudsman. Ett oberoende barnombud ska inte stärka eventuella motsättningar mellan barnet och myndigheter. Förvaltningen ser även en risk i att kommunikationen främst kommer att ske med ombudet och att barnet involveras i mindre utsträckning än tidigare.

Sammantaget ställer sig förvaltningen även positiv till förslagen som kan bidra till att barns möjlighet att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen i svensk lagstiftning stärks. Utredningen har identifierat att barn vars vårdnadshavare inte kan tillvarata sina barns intressen är särskilt utsatta. Utredningen lyfter särskilt barn som vårdas utanför det egna hemmet, barn i psykiatrisk tvångsvård och barn som berörs av tvister om vårdnad, boende och umgänge. Förvaltningen vill uppmärksamma att även elever i anpassad grund- och gymnasieskola, det vill säga elever med intellektuell funktionsnedsättning, är särskilt utsatta i den bemärkelsen. Dessa elever bor i större utsträckning på särskilda boenden för barn och unga utan sina vårdnadshavare. De kan också ha svårare att kommunicera till sin omgivning om de upplever att deras rättigheter blivit kränkta. Det är även av vikt att de oberoende barnombuden som utredningen föreslås ska inrättas har rätt kompetens för att kunna stötta dessa barn.

Utredningen har inte föreslagit några förändringar gällande klagomålshandlingen på skolans område och inte heller i övrigt gällande de skolspecifika problem som uppmärksammades i utredningen. Förvaltningen önskar en djupare analys kring hur förslaget att ge barn möjligheter att klaga till FN:s barnrättskommitté kommer att påverka skolans personal och verksamhet.

Konsekvenser för barns rättigheter samt jämställdhetsanalys

Då ärendet är svar på remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barns rättigheter. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys görs i den fortsatta handlingen av ärendet.

Farsta stadsdelsnämnd

Farsta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 december 2023 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen av betänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40).

Farsta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 27 november 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till att Sverige godkänner det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen. Trots att utredningen belyser en del nackdelar med tilläggsprotokollet anser förvaltningen att fördelarna överväger med att få en prövning av klagomålsärenden hos barnrättskommittén.

Förvaltningen anser att Sverige bör göra de lagändringar som behövs för att barn ska kunna lämna klagomål, få vara delaktiga och få möjlighet att uttrycka sina åsikter i beslut som berör dem. Möjlighet till prövning av klagomål i enskilda ärenden ökar barns rättigheter enligt barnkonventionen om barns rätt till stöd och skydd. Vidare ställer sig förvaltningen positiv till förslaget om barnombud hos organisationer i civilsamhället där eventuella missförstånd kan överbryggas i de fall där barn har en misstro till myndigheter.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 21 december 2023 följande.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 november 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag och anser att förslagen går i linje med arbetet som bedrivs av stadens förvaltningar och bolag för att säkerställa barnets rättigheter enligt barnkonventionen. Förslagen kommer innebära att barns rättigheter att själva kunna tillvarata sina rättigheter ökar och det bidrar även till en ökad likställighet där barn, oavsett egen eller föräldrars förmåga, kan ges möjlighet att ifrågasätta de beslut som han eller hon berörs av.

Utredningen lämnar ingen hänvisning till lägsta ålder för att kunna klaga i vissa beslut, vilket förvaltningen ser som en farhåga att det kan komma innebära ett stort ansvar att bära för mindre barn. Det blir således viktigt att de förslag som

framkommer ses som en möjlighet och inte kravfyllt i enlighet med barnkonventionens intentioner i övrigt.

Nedan följer förvaltningens kommentarer på utvalda förslag:

Förslaget om tydliggörande av att placeringar av barn enligt socialtjänstlagen kräver ett formellt beslut och med en möjlighet att förordna offentligt biträde.

Förvaltningen ser att det finns en risk att skillnaden mellan LVU och SoL blir otydligare i de fall som barn, i egenskap av egen part, kan komma att överklaga ett placeringsbeslut. Det är inte ovanligt att barn under 15 år ställer sig motvilliga till ett beslut om placering, men där socialnämnd och vårdnadshavare är överens om ett sådant beslut utifrån barnets bästa. Om ett sådant beslut kan komma att överklagas av barnet som egen part riskerar skillnaden mellan planering enligt SoL och LVU att bli otydligare samt att en högre andel rättsprocesser kan komma att inledas.

Förvaltningen ser dock att detta är ett viktigt steg som stärker behov av arbetssätt för att motivera barn till att ta emot stöd och på så sätt öka mottagligheten för de stödinsatser som ges. Det blir därför viktigt att riktlinjerna för handläggning inom barn och familj i dessa delar blir tydliga.

Barn under 15 år ska kunna förordnas ett eget offentligt biträde i mål som rör begränsning av umgänge och hemlighållande av vistelseort enligt LVU och därmed överklaga beslut oberoende av vårdnadshavarens inställning och förmåga.

Förvaltningen ser att det blir viktigt att säkerställa att barn som lever i hederskontext får möjlighet till ombud utan påverkan från annat håll.

Skyldighet att lämna information på ett sätt som barn förstår ska framgå i LPT, LSS, LVU, socialtjänstlagen och utlänningsförordningen.

Förvaltningen är positiv till att utredningen betonar vikten av att barn får individuellt anpassad information utifrån ålder, språk och funktionsnedsättning.

Förvaltningen ställer sig utöver ovan positiv till utredningens förslag att fortsätta utreda barnets möjligheter att ta tillvara sina rättigheter i andra ärenden så som vårdnad, boende och umgänge. Detta är också i linje med övriga statliga utredningar som vill stärka barnets rättigheter i vårdnadstvister.

Förvaltningen bedömer att utredningen har beaktat frågan utifrån ett jämlikhetsperspektiv då förslagen innebär att barn oavsett socioekonomisk bakgrund eller vårdnadshavares förmåga ska kunna tillgodose sina rättigheter. Utredningen har även beaktat behov hos barn med funktionsnedsättning och rätten att kunna tillgodogöra sig information utifrån sina förutsättningar.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 14 december 2023 följande.

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 november 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen har tagit del av remissen och ställer sig positiv till de förslag som ges i "Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen" (SOU 2023:40).

Förvaltningen ställer sig bakom utredningens förslag som tar sikte på att stärka alla barns rättigheter i enlighet med Barnkonventionen. Det är angeläget att barn och unga får kunskap och information om sina rättigheter och ges möjligheter att i ett tidigt skede i en process vara delaktiga i beslut som kan komma att beröra dem. Det är också viktigt att barn och unga får information om hur de kan gå tillväga om de upplever att deras rättigheter inte tillgodoses och att de kan få stöd av andra vuxna, från myndigheter och civilsamhället om de saknar stöd från föräldrar eller andra i sin närhet.

Utredningens förslag om ratificering av det tredje tilläggsprotokollet bedömer förvaltningen vara ett led i att stärka barnrättsarbetet och implementering av barnkonventionen. Genomförs ratificeringen ges barn bättre förutsättningar att få sina rättigheter tillgodosedda och möjlighet att utkräva upprättelse. Genom att stärka barns processuella ställning ges de möjlighet att få sitt ärende prövat i högre instans oavsett vårdnadshavares inställning i frågan.

Förvaltningen är positiv till utredningens förslag om att etablera barnrättsbyråer inom civilsamhällesorganisationer med oberoende barnombud och att statsbidrag föreslås finansiera sådan försöksverksamhet.

Förvaltningen ser utmaningar med att säkerställa att civilsamhällets organisationer har rätt kompetens och att det finns behov av ett kontrollsystem. Det är också centralt att samverkan mellan civilsamhället och olika myndigheter stärks för ett samordnat stöd och i så stor utsträckning som möjligt har samsyn i ett barns behov. Detta är särskilt angeläget när socialtjänsten bedömer att det finns ett vårdbehov som inte kan tillgodoses på frivillig väg.

Sammanfattningsvis ser förvaltningen att utredningens förslag och ambitionsnivå genomsyras av ett starkt barnperspektiv som är ett prioriterat område för förvaltningens samtliga verksamheter.

Reservationer m.m.

Socialnämnden

Reservation av Jan Jönsson (L)

1. att avslå förvaltningens förslag till beslut, samt
2. att istället anföra följande:

Avseende utredningen Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) ställer förvaltningen sig positiv till de två första, av de tre delförslagen, som utredningen presenterar.

Det första handlar om att ta ställning till om Sverige bör ratificera det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om en individuell klagomålsmekanism. Det andra deluppdraget är att föreslå åtgärder som säkerställer barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen i svensk lagstiftning. Vi liberaler delar förvaltningens positiva synpunkter vad gäller dessa två delförslag.

Det tredje och sista deluppdraget är att se över möjligheterna att staten bidrar till att etablera barnombud inom civilsamhällesorganisationer. Utredningen föreslår att staten stödjer en nationell etablering av barnrättsbyråer med oberoende barnombud inom civilsamhällesorganisationer.

Här menar förvaltningen att i och med att den sociala barn- och ungdomsvården varit hårt belastad de senaste åren och även haft svårigheter att rekrytera och behålla personal är det inte nödvändigtvis bra att då skapa en ny struktur som parallellt delvis ska utföra det socialsekreterarna är ämnade att göra. Förvaltningen menar vidare att en del av de problem som beskrivs av barnen skulle kunna bero på denna situation inom socialtjänsten och en annan väg skulle då kunna vara att resurserna i stället satsas på att förstärka den sociala barn- och ungdomsvården och på så sätt öka socialsekreterarnas förutsättningar att alltid arbeta barnrättsbaserat och få mer tid för varje enskilt barn. Förvaltningen anser inte att det tydligt framgår i utredningen om detta övervägande har utretts.

För oss är det i den här frågan centralt att det finns möjligheter till sammanhållet stöd från en fristående oberoende part som inte är socialtjänsten. Vi har sett betydelsen av Barnrättsbyråns arbete i Stockholm. Det har visat sig viktigt att den verkar just helt oberoende, och inte som en del av den offentliga byråkratin. Den kan då juridiskt driva barns ärenden och därigenom göra nytta i enskilda fall på ett sätt som kommunen aldrig kan göra, då den är del i målet. Det handlar ofta om omhändertagna barn som exempelvis blir kvarhållna trots att de inte ska vara det, eller som blivit utsatta för övergrepp och misshandel.

Vi delar bilden av att socialtjänsten behöver tillskjutas resurser. Vi efterfrågar i själva verket en nationell socialtjänstsatsning motsvarande den som skett för rättsväsendet

senaste åren. Men vi ser inte att det står i kontrast till den satsning som här föreslås avseende civilsamhällesorganisationer.

Utbildningsnämnden

Reservation av Emil Rapp (L)

1. Att avslå förvaltningens förslag till beslut
2. Att istället anföra följande:

Utredningen Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen (SOU 2023:40) presenterar tre stycken delförslag.

Det första handlar om att ta ställning till om Sverige bör ratificera det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om en individuell klagomålsmekanism. Det andra deluppdraget är att föreslå åtgärder som säkerställer barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen i svensk lagstiftning.

Det tredje och sista deluppdraget är att se över möjligheterna att staten bidrar till att etablera barnombud inom civilsamhällesorganisationer. Utredningen föreslår att staten stödjer en nationell etablering av barnrättsbyråer med oberoende barnombud inom civilsamhällesorganisationer. Här menar förvaltningen att om förslaget går igenom är det viktigt att detta sker i samarbete med befintliga kommunala funktioner, till exempel kommunens barnombudsman. Förvaltningen menar vidare att ett oberoende barnombud inte ska stärka eventuella motsättningar mellan barnet och myndigheter. Förvaltningen ser även en risk i att kommunikationen främst kommer att ske med ombudet och att barnet involveras i mindre utsträckning än tidigare.

För oss är det i den här frågan centralt att det finns möjligheter till sammanhållet stöd från en fristående oberoende part som inte är socialtjänsten. Vi har sett betydelsen av Barnrättsbyråns arbete i Stockholm. Det har visat sig viktigt att den verkar just helt oberoende, och inte som en del av den offentliga byråkratin. Den kan då juridiskt driva barns ärenden och därigenom göra nytta i enskilda fall på ett sätt som kommunen aldrig kan göra, då den är del i målet. Det handlar ofta om omhändertagna barn som exempelvis blir kvarhållna trots att de inte ska vara det, eller som blivit utsatta för övergrepp och misshandel.